

Een ongeschreven misdaad

Een korte geschiedenis van vaderschap en vaderbeweging

Zie ook de foto's op blz. 66.

Geschiedenis wordt in de regel geschreven door en vanuit mensen die de macht hebben. Dit leidt ertoe dat sommige aspecten van de geschiedenis lange tijd (of voor eeuwig?) buiten zicht blijven. In de jaren zestig en zeventig werden veel pogingen gedaan de geschiedenis van het 'Gewone Volk' te herschrijven. De feministen herschreven daarna de geschiedenis opnieuw, vanuit de positie van vrouwen. Professor Hoefnagels noemde het frustreren van contact tussen ouders (meestal vaders) en kinderen een ongeschreven misdaad. Daarmee benoemde hij ook een ongeschreven geschiedenis, de geschiedenis geschreven vanuit het vaderschap.

Vóór de industriële revolutie werd het in de Westerse wereld normaal geacht dat vaders een gelijkwaardig aandeel hadden in de zorg voor hun kinderen. Dit veranderde in de 19de eeuw. Eerst werkten nog hele gezinnen in de opkomende industrie, maar na enige tijd werden moeders en kinderen daarvan vrijgesteld. Vaders deden voortaan het vuile werk, vaak ver van huis en haard, en zorgden zo voor het gezinsinkomen. Zij kregen daardoor steeds minder contact met degenen voor wie zij het deden: hun gezin. Vrouwen gingen het fornuis, het aanrecht en de zorg voor de kinderen steeds vaker beschouwen als hun exclusieve domein. Tegelijkertijd werd het gevoelsleven van mannen gemanipuleerd; kindzorg werd ook voor hen typisch vrouwenwerk. In de 19de eeuw werd de invloed van de staat op de opvoeding verhevigd, maar bleef in de regel beperkt tot ingrijpen bij fysieke kindermishandeling en overbelasting (kinderwet van Van Houten).

Vóór 1901 vertegenwoordigden vaders het gezin naar buiten, maar beide ouders hadden de ouderlijke macht. Ook toen al waren er uitvoerige discussies over de gronden waarop iemand vader mocht zijn en het vaderschap kende allerlei restricties, verband houdend met de erkenning en twijfel omtrent de biologische afstamming. Net als nu waren er dus veel vaders die niet als dusdanig de wettelijke status van vader hadden.

Binnen het huwelijk was het gezag van de vader lang dominant. Dit betekende bepaald niet dat vader in alle situaties de baas was. Vaak had hij helemaal niet de tijd om zich met het gezin te bemoeien. De moeder was zeer bepalend voor de ontwikkeling van de kinderen en had daardoor een grote feitelijke macht. Na scheiding werd de moeder dikwijls (vanaf 1850 in toenemende mate) het verblijf van de kinderen toebedeeld.

Vanaf 1901 werd bij scheiding één van de ouders uit het gezag gezet. In feite begint daarmee de eeuw van het eenhoofdige gezag, die tot 1998 zou duren. Tegelijkertijd rukte onder andere met de ontwikkeling van de psychoanalyse de invloed van de staat op. Men ging zich bemoeien met allerlei minder evidente 'belangen van kinderen', met een grote mate van willekeur tot gevolg.

De grote echtscheidingsgolf

Hoewel er ook eerder, bijvoorbeeld tegen 1950, sprake was van toppen in de echtscheidingsstatistiek, begon rond 1970 een dramatische toename van het aantal scheidingen zichtbaar te worden. Deze toename was vooral het gevolg van de verzelfstandiging van de economische positie van vrouwen. De laatste restjes patriarchale wetgeving werden afgeschaft en vrouwen oriënteerden zich meer op hun ontplooiing, zonder evenwel het exclusieve recht op de zorg voor de kinderen te willen opgeven. Tegelijkertijd bereikte ook het geloof in de maakbaarheid van de samenleving een hoogtepunt. De staat ontwikkelde met hulp van de sociale wetenschappen een groot aantal beïnvloedings- en beoordelingsinstrumenten die dankbaar werden gebruikt om greep te krijgen op het privé-leven binnen (gebroken) gezinnen. Deze ontwikkeling neemt nog steeds toe.

De verregaande verstrengeling van moeders en kinderen gaat alle vrouwen aan. Want er is niet alleen sprake van een psychologische symbiose, maar ook van een alle vrouwen betreffende maatschappelijke constructie. Kinderen worden daarbij gebruikt als instrument om seksediscriminatie van vrouwen te verklaren en te legitimeren. Een verschuiving van kind als middel naar kind als doel in zichzelf is ook ten voordele van vrouwen,
Anne Marie Bos en Jet Isarin in *Kinderen, moeders, vrouwen*, Nemesis, mei/juni 1992.

Tijdens deze tweede feministische golf werden ook kinderen betrokken bij het gelegitimeerde bevrijdingsideaal van vrouwen. De vrouwenbeweging beschouwde de gezinssituatie als de omgeving bij uitstek waarbinnen de onderdrukking van de vrouw plaatsvond, respectievelijk de reproductie van de arbeidskracht van de man plaatsvond over de rug van zijn vrouw. Nog tot 1971 (volgrecht; mannen bepaalden domicilie van het gezin) en zelfs 1985 (deel burgerlijke vertegenwoordiging) waren er in de wet elementen van onderschikking van vrouwen terug te vinden. Deze situatie werd aangeduid als patriarchaal.

In de jaren zeventig had de vrouwenbeweging de overtuiging dat vaders er slechts op uit waren macht uit te oefenen. Vaders die omgangsrecht vroegen, waren in de ogen van de vrouwenbeweging bezig een deel van hun patriarchale macht te consolideren, terwijl het die vaders in werkelijkheid uiteraard ging om de voortgezette relatie met hun kinderen. Zo werden door het feminisme de humane rechten van kind en vader gepolitiseerd en vervolgens ernstig

aangetast. Het aantal van hun ouders (bijna altijd de vader) gescheiden kinderen nam inmiddels dramatisch toe tot 40% van de kinderen uit huwelijkse scheidingen.

'Een paar dagen later kwam de deurwaarder met een brief met de mededeling dat ze echtscheiding had aangevraagd. In het document stond dat ik vleselijke omgang met mijn tijdelijke huisgenoot had gehad. Dat was onzin want dat had ik niet. Maar in die tijd was er voor echtscheiding een schuldige partij nodig en dit voorval heeft mijn vrouw aangegrepen. Heus, ik ben nooit met dat meisje naar bed geweest, er was niets tussen ons. Integendeel, ik begeerde haar niet eens.' Theo, gescheiden in 1972.

Al vanaf 1950 zijn er verhalen bekend van vaders die voor het recht op toegang tot hun kinderen vochten (Alain Teister: *Mijn pappie is enkel een foto*). In 1971 werd voor het eerst ook in de wet de mogelijkheid opgenomen omgangsregelingen toe te wijzen en verdween het schuldprincipe uit de scheidingswetgeving (zie kader). Hoewel de minister door de Commissie Wiarda was geadviseerd omgang als wederzijds recht in te voeren, bleef de minister onder druk van de vrouwenbeweging steken bij een "voorlopige" beperkte regeling.

Al in de jaren zestig speelden de stichting Organisatie Gescheiden Mannen/Mensen (SOGM) en Divortium (vrouwen) een rol in de maatschappelijke discussie. Een grotere betrokkenheid van ouderorganisaties begon rond 1970 (stichting Ouderrecht, Kinderrecht en Gemeenschapsrecht). Ouders, met name vaders, kwamen georganiseerd in opstand tegen de onthouding van het omgangsrecht. In die tijd ontstonden de Bond Ouders Minderjarigen en de Algemene Vereniging Ouders Minderjarigen onder de leiding van de strijdbare Joop Props ("Meer recht, minder Raad"). Hoewel in naam soms organisaties die zich met een bredere problematiek bezighielden, was het behouden van omgang en gezag het belangrijkste doel. Ook het Adviesbureau Kinderbeschermings-Konflikten, (AKK) werd opgericht door een vader die met de omgangsproblematiek in de knel kwam. Later verwerd deze instelling tot de tandeloze tijger Advies en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ) nadat de oorspronkelijke initiatiefnemers het veld hadden moeten ruimen. 'Deze mensen hadden doorlopend problemen met de Raad voor de Kinderbescherming; als ze er niet uit waren gegaan, hadden we nooit subsidie gekregen van justitie', stelt voormalig bestuurslid Ron Haanstra.

Ook elders werden de nodige pogingen gedaan om met de ambtenaren van de Raad voor de Kinderbescherming in discussie te blijven. Maar harde acties behoorden ook tot het repertoire. De stichting Belangenbehartiging Gescheiden Mannen en Vaders bezette in 1978 het kantoor van de Raad Haarlem. De Italiaanse vader Salvador Renzulli stak zichzelf in brand voor de rechtbank in Almelo. Hij overleefde deze actie niet. Ongeveer tegelijkertijd verscheen het rapport *Van gunst naar recht*, geschreven door een gemengde werkgroep van Raad, AKK en ouderorganisaties. Schrijvers uit deze tijd (zie Kagie en Waalwijk) waren er telkens als de kippen bij om kritische opmerkingen richting vrouwen

te ridiculiseren. Kritische opmerkingen over Blijf-van-mijn-Lijf-huizen (Man 79; Peter Prinsen) waren volgens schrijver/journalist Rudie Kagie absoluut taboe. De opmerking van een aantal vaders dat “vrouwen mannen willen treffen door middel van hun kinderen” ontlokte Waalwijk de zinsnede: “gelukkig rees tegen deze bedenkelijke anti-vrouwentheorie van veel kanten tegelijk gedecideerd verzet”.

Recht op omgang

In 1981 nam de Tweede Kamer een wetsvoorstel aan waarin kind en ouder wederzijdse bevoegdheid tot omgang kregen. Minister De Ruiter repte over de ‘...alles of niets constructie waardoor de ene ouder alles en de andere ouder niets krijgt’. Hij kondigde toen aan dat de ‘tirannie’ van deze constructie zou worden afgeschaft. Maar zelfs tegen deze beperkte wetswijziging rees georganiseerd verzet vanuit de vrouwenbeweging, die een demonstratie op touw zette waarmee het wetsvoorstel voor lange tijd door de Eerste Kamer werd opgehouden en uiteindelijk in 1985 werd afgeblazen. Pas in 1990 werd het recht op omgang vastgelegd, maar op inmiddels zeer beperkte condities, waarbij vooral de ‘zwaarwegende belangen van het kind’ een makkelijk middel bleken om omgang af te wijzen. Het formeel afgeschafte haalbaarheidsprincipe bleef zo in de praktijk toch in stand.

Dwaze Vaders regio Oost in actie voor de recht-bank Zutphen in 1994

In 1989 werden meerdere organisaties opgericht. Een massameeting in de RAI vormde de start van Ouders Voor Kinderen (OVK), evenals de Stichting Kind en Omgangsrecht met voorman Sjaak van Eersel. De Stichting Dwaze Vaders kwam, en zag de door haar voorman Tjerk Bakker bedachte geuzennaam in het daaropvolgende decennium uitgroeien tot een algemeen begrip. In 1989 kwamen in Hoevelaken zo’n 400 vaders bij elkaar. Aanvankelijk timmerde de Stichting Dwaze

Vaders flink aan de weg met bezettingen van kantoren van Raden voor de Kinderbescherming, voogdij-instellingen (Alkmaar), rechtbanken en advocatenkantoren; eerst vooral in het Westen van het land, maar zo rond 1994-1996 veelal in het Noorden en Oosten (bezettingen, hongerstaking). De Stichting Dwaze Vaders verzette zich tegen andere groeperingen die uit waren op samenspraak met de overheid en die in haar ogen te veel praat-ten en zich door het grote geld van de rijksoverheid lieten omkopen. Rond ongeveer 1998 werd het officiële beleid van de stichting echter juist tegen

actievoeren gericht. De vaders die op vaderdag 2000 het kantoor van de Raad Zutphen bezetten, konden dan ook niet op steun van die zijde rekenen. De Stichting Dwaze Vaders had, zoals overigens alle organisaties die tegen extreme onderdrukking vechten, veel last van onenigheid in eigen gelederen. Veel nuttige vrijwilligers werden deze stichting uitgebonjourd, wat leidde tot het ontstaan van allerlei dikwijls betrekkelijk kleine nieuwe clubs.

Afplitsing en onenigheid

Als mensen hun ongenoegen niet kunnen ventileren naar de veroorzakers van hun ellende, dan blijven de bijbehorende emoties binnen boord. Degene die wél bij de hand is, is dan een welkome bliksemafleider. Dit zijn dikwijls lotgenoten. Dit is een mechanisme dat in onderdrukte groepen leidt tot meningsverschil en afplitsing. Ook de geringe vooruitgang en daarmee gepaard gaande wanen van binnenkort nog te maken grote stappen vooruit, leiden tot het opblazen van meningsverschillen. Daarnaast zijn mannen niet echt opgevoed in dit soort samenwerking. Moet er in deze woeste baren één kapitein op het schip zijn of moet je over iedere ijsberg gaan vergaderen? Last but not least staat zowel op micro- als op macro-niveau een wereld aan instituties, inclusief de overheid, te wachten om in de gaten te duiken. Zie bijvoorbeeld de opmerkelijke uitspraak van de voormalige voorzitter van de AKJ, die - nadat zijn organisatie door het ministerie was ingepalmd met behulp van een flinke subsidie - zich ervoor liet lenen ook de andere nog adremme organisaties in een soort overlegfuik te trekken.

Onderhandelaars met gevestigde instituten worden (terecht dus) met grote achterdocht bekeken. De Raad heeft behoefte, soms op zeer integere, soms ook niet integere, gronden aan contacten in het veld van de tegenstander. Grote subsidie-worsten en andere toezeggingen hangen verleidelijk voor clubs die zich wat braver gaan gedragen.

Naast collectieve acties wordt de geschiedenis gekenmerkt door een groot aantal individuele acties. Bijvoorbeeld die van 'harteheer' Albert Streep, die met zijn levensgroot bord met rood hart 'Vader mist kind' een fotogeniek mediarecord boekte.

Augustus 1992 stierf in Alkmaar het jongetje Petertje Hoytink door mishandeling door moeder en stiefvader, ondanks de herhaalde waarschuwingen van de vader, nadat de omgangsregeling tussen het kind en hem was stopgezet. Deze zaak werd symbool voor de mogelijk desastreuze gevolgen voor kinderen van loyaliteitsmisbruik en de incompetentie van de Raad voor de Kinderbescherming.

In 1995 werd in de wet gezamenlijk gezag formeel mogelijk, nadat overigens de Hoge Raad dit al halverwege de jaren tachtig in de jurisprudentie had vastgelegd d.m.v. de beroemde 'Lente-arresten'. Tevens werd bepaald dat de niet-gezagsouder recht heeft op informatie van derden (bijvoorbeeld school) over het kind.

Het Platform Laat Ouders Ouder Blijven onder de bezielende leiding van Erik Rijks, poogde via samenwerking tot politieke oplossingen te komen. Het PLOOB, een samenwerkingsverband van vijf ouderorganisaties (OVK, SBO, KOG en Kind en Omgangsrecht en in aanvang Stichting Dwaze Vaders en AKJ) bloedde uiteindelijk dood, vooral naar aanleiding van de discussies over de zin van harde acties (de uitreiking van de ijzeren hak).

Volgens voormalig voorzitter Haanstra van het AKJ, probeerde justitie in dit soort samenwerkingsverbanden organisaties als Dwaze Vaders 'kalt te stellen' door deze te voegen in een meer op coöperatie met de overheid gerichte omgeving (zie ook blz. 123).

Na het PLOOB ontstond een federatie van ouderorganisaties die op geldzaken vastliep. Met ondersteuning door de overheid werd dit initiatief gevolgd door het Platform Samenwerkende Cliëntenorganisaties in Jeugdzorg en Familierecht (SCJF), dat structureel sinds 1995 namens een groot aantal ouderorganisaties (maar zonder de Stichting Dwaze Vaders en later ook zonder SOS-Papa) met de verschillende overheden overleg voert. In 2003 liep ook dit samenwerkingsverband, dat overigens wel een serie nuttige boekjes en folders het licht had laten zien, vast.

De terugkeer van het gezamenlijk gezag

Vrij plotseling kwam de regering in 1996 met een nieuw wetsvoorstel, waarmee gezamenlijk gezag na huwelijk de nieuwe standaard zou worden.

De werkgroep familierecht, die in 1996 door een aantal mensen van binnen en buiten het Platform SCJF werd opgericht, had bij de behandeling van dit wetsvoorstel een groot aandeel in de politieke lobby. Samen met de kaartenactie "Pappa!" van het Comité Ouders Blijven Ouders (zie kleurenpagina's) leidde dat tot de toezegging door staatssecretaris Schmitz in de Eerste Kamer, dat tegenwerkende moeders (lees gezagsouders) niet meer op voorhand vrij spel zouden krijgen, een ruimte die ze eerder in de Tweede Kamer de PvdA wel had beloofd.

In het prille 1997 werd ons land overvallen door het repeterende nieuws over vaders die hun kinderen vermoordden (en daarna meestal zichzelf). Al snel werden er diverse verbanden gelegd met de omgangsproblematiek. Merkwaaarderwijs werd de berichtgeving, ook de achtergrondberichtgeving, over deze ellendige gebeurtenissen onder allerlei valse voorwendsels (epidemische werking) door het ministerie van Justitie de kop ingedrukt.

Op 1 januari 1998 trad de nieuwe wet op het gezamenlijk gezag in werking. Hiermee werd het einde aan de eeuw van het eenhoofdige gezag ingeluid. Nog

steeds bleef het begrip *Belang van het Kind* een grote en vooral dubieuze rol spelen in beslissingen over het beëindigen van het gezamenlijk gezag of het weigeren van omgangsregelingen. Over deze kwestie belegde het Platform SCJF/Kind en Omgangsrecht een drietal congressen samen met het ministerie van Justitie. Daar vond ook een presentatie van professor Richard Gardner plaats over zijn onderzoeken naar het ouderverstotingssyndroom, oftewel de psychiatrische deformaties die het gevolg kunnen zijn van loyaliteitsmisbruik.

De discussie over de handhavingsmiddelen in het omgangsrecht werd in 2000 nieuw leven ingeblazen met voorstellen van het op dit terrein al jaren actieve VVD-kamerlid Otto Vos. Toch koos de regering opnieuw voor uitbreiding van de bemiddelingsmogelijkheden en bepleitten de politieke partijen het instellen van 'omgangshuizen' waar geen enkele ouderorganisatie voorstander van was. Na een media-actie van SOS-Papa nam de Raad voor de Kinderbescherming het standpunt in dat bemiddeling een gratis voorziening zou moeten worden.

Als gevolg van de bezettingsacties in Zutphen en van het PvdA-kantoor in Amsterdam door een aantal vaders, volgden onderhandelingen met de hoofd-directie van de Raad, de ambtelijke top van Justitie en PvdA-Kamerleden. Hierbij bleek dat de sociaal-democraten zich voor het eerst lijken te engageren met de doelstellingen van de vaderbeweging, wat leidde tot een gezamenlijk georganiseerd congres in mei 2001. In 1999 werd een aantal belangrijke principes van *equal parenting* internationaal vastgelegd in de zogenaamde Verklaring van Langeac. Deze uitgangspunten lijken op een groot draagvlak te kunnen rekenen binnen de vaderbeweging.

Hoofdverblijf

De rechterlijke macht liet zich niet meteen uit het veld slaan door de wet van 1998 over gezamenlijk gezag. Net als rond het omgangsrecht bleek al snel dat er geen sprake van was dat gelijkwaardig ouderschap de invulling zou zijn van de nieuwe wet. Ras werd het – wettelijk niet bestaande – begrip hoofdverblijf ingevoerd. Daarmee werd de scheiding tussen een tweede- en eersterangs-ouder, die de wetgever juist trachtte op te heffen, snel weer daadwerkelijk ingevoerd.

Men opende zelfs de mogelijkheid omgangsontzegging met behoud van gezag mogelijk te maken. In 2002 opperde Kamerlid De Pater terecht dat gezamenlijke zorg juist uitgangspunt zou moeten zijn. De fakkel voor concrete wetsvoorstellen werd overgenomen door Kamerlid Luchtenveld, die een compleet wetsontwerp indiende dat ten tijde van het schrijven van dit boek nog steeds in behandeling is. In dat wetsvoorstel wordt wel gepoogd om effectievere en snellere handhaving van omgang, gezag en verzorgingsrelatie te realiseren naast een principiële keuze voor gezamenlijke zorg. In België is men inmiddels een paar stappen verder met het wetsontwerp van de socialistische minister Laurette Onkelinx. Deze lijkt hiermee bijna naadloos aan te sluiten op de principes van de verklaring van Langeac.

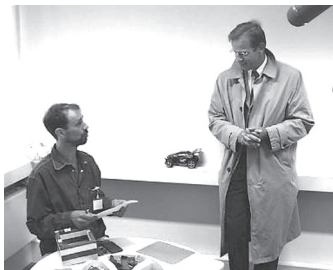

Ontvoering

Pieter Koole, hier links op de foto bij de bezetting van het gebouw van de Raad voor de Kinderbescherming Zutphen in 2000, ziet al jaren zijn kinderen Eva en Ilse niet meer. Wel heeft hij gezamenlijk gezag met de moeder. Juridisch valt deze onttrekking aan zijn ouderlijk gezag onder ontvoering. Zijn aangifte werd geseponeerd. In gelijke situaties waarin vaders de kinderen onder gezamenlijk gezag weghouden bij een moeder, werden vaders wel veroordeeld. Net als huiselijk geweld en stalking is de seponeringsgrond in geval van aangifte door een man dat het gaat om een “kleine kring” waarbinnen het misdrijf is gepleegd. ‘Het ging om uw ex-partner’, dus wordt er niet vervolgd. Als vrouwen aangifte doen, komt die seponeringsgrond bijna niet voor.

Na de zaak Petertje Hoytink bestond de verwachting dat Kinderbescherming en Jeugdzorg iets geleerd zouden hebben. Toen in 2002 op diverse plaatsen in Nederland, waaronder het strand van Nulde, lichaamsdelen werden gevonden van een meisje, bleek echter dat de overheid vooral had geleerd de mogelijke rol van de vader nog verder buiten beschouwing te laten. Uiteindelijk bleek ook dit keer dat de vader herhaaldelijk had geprobeerd het meisje te redden. In de zaak van het omgebrachte meisje Savanna, die in 2004 speelde, is tot nu toe de rol van de vader zo goed als niet aan de orde geweest. In augustus 2005 volgde de zaak Tolbert, waar een nieuwe partner van een moeder twee kinderen doodde. Ook hier had de vader meermalen bij diverse instanties aan de bel getrokken. De vaderbeweging zelf kreeg een nieuw en zeer activistisch elan met de oprichting van de Nederlandse tak van Fathers4 Justice.

Het beeld van de actievoerende leden van F4J.

Zorro van een andere organisatie

Deze beweging had in Engeland al laten zien waartoe ze in staat was met de langdurige bezettingen van bruggen en paleisdaken. Ook in Nederland werd sinds 2004 de ene actie na de andere uitgevoerd, hoewel slechts een klein deel ervan in de publiciteit kwam. Op ongeveer hetzelfde stramien ontstonden kleine actiegroepen die op het succes van Fathers4Justice proberen mee te liften.

De nieuwe vaders

Al vanaf het begin van de opkomende tweede feministische golf was ook een ander soort vaderbeweging zichtbaar. Een beweging die probeerde de feministische doelen van de vrouwenbeweging rechtstreeks zodanig toe te passen op mannen dat mannen dienstbaar konden worden aan het feminisme. In het kielzog van de Feministische Oefengroepen Radicale Therapie (FORT) ontstonden zo de Mannenoefengroepen Radicale Therapie (MRT). Deze beweging strekte zich ook uit naar vaderschap in een pleidooi naar vaders om zorgtaken gelijk te verdelen. Over recht werd overigens in die context meestal niet gesproken, en over achterstanden van mannen zelden. Hoewel soms in de bronnen terug te vinden is dat hier en daar ineens wat opbloede, was dit toch een beweging die zich niet alleen afzijdig hield van rechten voor vaders (het feminisme geloofde ineens niet erg in recht), maar in hun geschiedschrijving het bestaan van actieve andere vaders zelfs simpelweg ontkende.

Campagnes

In 1994, het jaar van het gezin, hing op alle Nederlandse stations een billboard met een foto van een blote mannenborst die een kind koestert. De tekst: 'Opvoeden is ook mannenwerk'. In de jaren erna zagen nog veel campagnes het licht die vaders ertoe moesten aanzetten meer zorg te besteden aan hun kroost. Dikwijls geardeerd met onderzoeken waaruit bleek dat vaders en kinderen daar wél bij zouden varen. De Sire-campagne *Wie is die man die op zondag het vlees snijdt?* sloot in 1997 wat macaber aan bij de mediahype over vaders die familieleden ombrengen. 'Voor jou doe ik alles', zo opende begin 2003 toenmalig staatssecretaris Phoa de campagne *Mannen worden er beter van*, zich richtend tot Bridget Maasland. Ondanks de inzet van een groep mannen om de campagne 'uit te nutten', bleken mannen er uiteindelijk bepaald niet beter van te worden. Ergo: in plaats van de door minister De Geus beloofde onderzoeken naar de achterstanden van mannen, werden mannen definitief geweerd. De mogelijkheid van subsidies voor emancipatiezaken werd voortaan beperkt tot projecten voor vrouwen. Vaders die alle mogelijkheden proberen te benutten om voor hun kinderen te zorgen, maar daarbij niet worden toegelaten, voelen zich door deze campagnes nog machtelozer en woedender worden.

'De vrouw wordt voortdurend aangesproken als moeder, de man maar zelden als vader. Dat moet veranderen', zei in 1997 Greetje den Ouden-Dekkers, de laatste voorzitter van de inmiddels opgeheven emancipatieraad. Maar overheidscampagnes schieten daarin tekort; ze snijden geen hout, geen vlees, ze werken averechts.

In zijn artikel *Vijfentwintig jaar mannenemancipatie in Nederland* verwijst Nico van Oosten in slechts een halve zin naar het bestaan van bewegingen van rechtzoekende vaders (Dwaze Vaders). Omdat in het algemeen het aandeel dat mannen leveren aan de zorg de laatste jaren is toegenomen, wat leidde tot een ver gaande dubbele belasting bij mannen, worden ook deze bewegingen wel kritischer en maken meer furore (ikvader.nl, huismannen.nl). De verbinding tussen de min of meer politiek correcte tak enerzijds en de activistische tak anderzijds, hoewel zeer nagestreefd door een deel van de vaderbeweging, wordt bemoeilijkt doordat de overheid selectief groepen als Ikvader of Transact ondersteunt en anderen nadrukkelijk níét.

Mannen, vaders en vrouwenbeweging

Zowel de vaderbeweging als de mannenbeweging zijn in twee grote hoofdstromen op te delen. Eén stroming ten dienste en ten faveure van het feminisme en één of meer autonome stromingen. Hoewel de autonome vaderbeweging het over een groot aantal zaken eens is, is er toch daarbinnen ook wel een aantal verschillen. Zo zijn er stromingen die zich niet a priori afkeren van een aantal feministische verworvenheden (bijvoorbeeld Warren Farrell en in Nederland de schrijver van dit boek). Ook zijn er stromingen die terug willen naar behoud van het klassieke gezin. Daarvoor is een respectabel argument. Er wordt al 40 jaar massaal en intensief aan kinderen getrokken, al dan niet in het kader van het complementair verdelen van taken. Dit heeft al zo veel kinderzielen gefolterd dat de wal het schip maar moet lijken te keren. Veel onderzoekers constateren dat er voor kinderen de facto betere voorwaarden zijn in het complete klassieke gezin. Ook de terugkeer naar het patriarchaat wordt inmiddels door sommigen bepleit. Dit verschijnsel lijkt een sociologische variant van het psychologische fenomeen regressie. Hebben we een probleem met groter groeien, dan doen we een stap terug. Het feminisme lijkt daarmee zijn eigen graf te graven. Een aantal verworvenheden zou ik echter wel willen behouden. Het zou goed zijn als de feministische instituten tot inkeer komen over hun dubbelzinnige rol in deze psychologische massaslachting.

Nog steeds actueel

Opvallend in de geschiedenis van het omgangsrecht is hoeveel actiepunten uit 1950 (Alain Teister) of de jaren zeventig (Frank Onnen) nog steeds actueel zijn. Een winstpunt is dat de problematiek steeds beter wordt beschreven, mede omdat het taboe op een kritische benadering van het feminisme deels is verdwenen. Daardoor valt beter van de geschiedenis te leren. Te verwachten valt dat de komende jaren een belangrijke rol zal zijn weggelegd voor de kindslachtoffers van het loyaliteitsmisbruik. De grote aandacht voor het fenomeen Ouderverstotingssyndroom is daar mede oorzaak van. De grote echtscheidingsgolf heeft inmiddels zó veel slachtoffers geëist dat een belangrijk deel daarvan steeds mondiger wordt en de Kinderbescherming en de rechterlijke macht con-

fronteren met de gevolgen die loyaliteitsmisbruik en ouderverstoting voor hen hebben gehad.

Werkelijke vooruitgang valt slechts te boeken als vaders structureel in actie komen en zich afkeren van de chantage en schaamte waarin ze zich nu klem voelen gezet. Ondanks de geringe praktische vooruitgang van de laatste decennia gaf de wet de vader beweging moreel elke keer weer gelijk. Nu al begrijpt bijna niemand meer dat er ooit een tijd kon zijn waarin het principe van gezamenlijk gezag niet bestond. De moraal is aan de zijde van de vaderbeweging, maar de rechters nog niet: zij staan nog aan de andere kant.

Schriftelijke bronnen:

Bakker Tjerk	Omgangsonrecht; De Nederlandse situatie	1994
Boné van, Combrink	Het juridisch gezag van vrouwen over hun minderjarige kinderen	1995
Bregman, Jos	Kritiese mannenpraktijken	1992
Burgess Adrienne	Het vaderinstinct	1997
Farrell Warren	Father and Child reunion	2001
Jeugd en samenleving	Kinderen en echtscheiding	1979
Kagie Rudie	De Kinderbeschermers	1979
Klaassen Wil	in Jubileumnummer de Keten	1999
Onnen Frank	En toen zaten we met de brokken	1978
Oosten, Nico van	Vijfentwintig jaar mannenemancipatie in Nederland, in "Ruimte voor mannen"	1999
Rijks Erik	Omgang moet	1988
Roberts	Vaderschap in de 18e eeuw	1996
Teister, Alain	Mijn pappie is enkel een foto	1975
Verplanke/Groen	Tegengas; cliëntenorganisaties in jeugdhulpverlening en jeugdbescherming aan het woord	1995
Zander / van Altena	Het paternalisme voorbij, over discriminatie van vaderlijke zorg in "Ruimte voor mannen"	1999

Mondelinge bronnen: Eric Rijks, Ron Haanstra, Wouter Hanhart

